

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	VII
TEŞEKKÜR	XI
ÖNSÖZ	XV
İÇİNDEKİLER.....	XIX
KISALTMALAR.....	XXVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KÜRESEL AÇLIK SORUNU VE GIDA HAKKI KAVRAMI

I. Küresel Açlık Sorunu.....	9
A. Açlık Kavramı ve Türleri	9
1. Şiddetli Açlık	12
2. Kronik Açlık	15
3. Gizli Açlık.....	17
B. Açlığın Ortadan Kaldırılması Önündeki Engeller	20
1. İklim Değişikliği ve Çevresel Sorunlar.....	21
2. Silahlı Çatışmalar	27
3. Kaynaklara Erişim Sorunu ve Yoksulluk	30

4. Endüstriyel Gıda Sistemine Geçiş.....	36
C. Açlıktan Özellikle Etkilenen Gruplar	41
1. Yerli Halklar.....	43
2. Küçük Çiftlik Sahibi/ Aile Çiftliği Sahibi Kişiler	46
3. Tarım İşçileri.....	50
4. Kadınlar.....	55
5. Çocuklar	64
6. Yaşlılar ve Engelli Kişiler	69
7. Mülteciler ve Ülke İçinde Göç Etmiş Kişiler.....	72
II. Gıda Hakkının Gelişim Süreci ve Temel Kavramlar.....	78
A. Gıda Hakkının Tarihsel Gelişim Süreci	78
B. Gıda Hakkı ve Benzer Kavramlar.....	83
1. Gıda Güvencesi	84
2. Gıda Güvencesizliği.....	88
3. Gıda Egemenliği	89
4. Gıda Güvenliği.....	91
III. Gıda Güvencesine Hak Temelli Yaklaşım	93
IV. Gıda Hakkının Diğer İnsan Hakları ile İlişkisi.....	104

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI HUKUK

KAYNAKLARINDA GIDA HAKKI

I. Genel Nitelikli Uluslararası Antlaşmalarda Gıda Hakkı.....	114
A. Birleşmiş Milletler Şartı.....	114
B. Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	116
C. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	118
1. ESKHUS Md. 11'in Yazılış Süreci.....	120
2. Gıda Hakkının Normatif İçeriği.....	125
a. Yeterli Gıda Hakkı.....	131

aa. Yeterlilik.....	133
bb. Sağlanabilirlik.....	134
cc. Erişilebilirlik.....	135
dd. Sürdürülebilirlik	137
b. Açlıktan Kurtulma Hakkı	138
3. Gıda Hakkı Bakımından Hak Sahipleri.....	140
4. Gıda Hakkı Bakımından Yükümlülük Sahipleri	141
a. Devletler ve Gıda Hakkına İlişkin Yükümlülükleri	141
aa. Genel Olarak.....	142
i. Saygı Duyma Yükümlülüğü	143
ii. Koruma Yükümlülüğü	145
iii. Yerine Getirme Yükümlülüğü	148
bb. Aşamalı Sağlama Kavramı	150
cc. Devletlerin Gıda Hakkına İlişkin İç	
Yükümlülükleri.....	157
i. Tedbir Alma Yükümlülüğü.....	158
ii. Mevcut Kaynakların Azami Biçimde Kullanılması	
Yükümlülüğü.....	176
iii. Ayrımcılık Yasağı.....	182
iv. Asgari Çekirdek Yükümlülük.....	186
dd. Devletlerin Gıda Hakkına İlişkin Sınır-Ötesi	
Yükümlülükleri.....	188
i. Sınır-ötesi Saygı Duyma Yükümlülüğü.....	197
ii. Sınır-ötesi Koruma Yükümlülüğü.....	200
iii. Sınır-ötesi Yerine-Getirme Yükümlülüğü.....	203
b. Uluslararası Örgütler ve Gıda Hakkına İlişkin	
Yükümlülükleri.....	211
aa. Uluslararası Örgütlerin Gıda Hakkına Saygı Duyma	
Yükümlülüğü.....	212
bb. Uluslararası Örgütlerin Gıda Hakkını Koruma	
Yükümlülüğü.....	213
cc. Uluslararası Örgütlerin Gıda Hakkını Yerine Getirme	
Yükümlülüğü.....	214
c. Özel Hukuk Kişileri ve Gıda Hakkına İlişkin	
Sorumlulukları.....	214

aa. Bireyler	215
bb. Çok Uluslu Şirketler	217
II. İnsan Haklarına İlişkin Özel Konulu Uluslararası Antlaşmalarda Gıda Hakkı	219
A. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi	219
B. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	221
C. Diğer Özel Konulu Uluslararası Antlaşmalar	222
III. Uluslararası İnsancıl Hukuka İlişkin Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri	223
A. Önleyici Nitelikte Kurallar	229
1. Açlığın Sivil Halka Karşı Silah Olarak Kullanılması Yasağı	229
2. Zorla Yer Değiştirme Yasağı	231
3. Belli Kategorideki Kişilerin Korunmasına İlişkin Kurallar	232
B. İnsani Yardıma İlişkin İlke ve Kurallar	235
IV. Bölgesel Antlaşmalar ve Faaliyetler	242
A. İnsan Haklarının Korunmasına İlişkin Bölgesel Antlaşmalar	242
B. Avrupa Birliği Tarafından Yürütülen Faaliyetler	247
V. Yumuşak Hukuk Belgeleri	255
A. İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi	256
B. Açlık ve Kötü Beslenmeyi Yok Etme Hakkında Evrensel Deklarasyon	257
C. Dünya Gıda Zirvesi ve Roma Deklarasyonu	258
D. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin Gıda Hakkına İlişkin 12 No'lu Genel Yorumu	261
E. Dünya Gıda Zirvesi: Beş Yıl Sonra	261
F. Binyıl Kalkınma Hedefleri	263
G. Gıda Hakkının Ulusal Gıda Güvencesi Bağlamında Aşamalı Olarak Sağlanmasının Desteklemesi Hakkında Rehber İlkeler	264
H. 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	267
VI. Gıda Hakkının Örf-Adet Hukuku Kuralı Olması	270

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ULUSLARARASI HUKUKTA GIDA HAKKI
İHLALLERİNİN ELE ALINIŞI

I. Gıda Hakkı İhlalleri.....	277
A. Açlıktan Kurtulma Hakkının İhlali.....	281
B. Gıdaya Erişim İçin Gerekli Kaynaklardan Mahrum Bırakılma	281
C. Zayıf ve Dezavantajlı Grupların Gıda Haklarından Mahrum Bırakılması	284
D. Kıtlik.....	285
E. Açlığın Sivil Halka Karşı Silah Olarak Kullanılması.....	289
F. İnsani Yardımın Engellenmesi	293
II. Gıda Hakkının “Yargı Önüne Taşınabilir” Olup Olmadığı üzerine Tartışmalar.....	297
A. Yargı Önüne Taşınabilirlik Kavramı	297
B. Gıda Hakkının Yargı Önüne Taşınabilirliği Üzerine Görüşler	299
C. Bölgesel Düzeyde Koruma Mekanizmaları ve Örnek Kararlar.	309
1. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Komisyonu Kararları....	309
2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları	311
3. Amerikalılar-arası İnsan Hakları Mahkemesi Kararları.....	313
D. Uluslararası Hukukun Ulusal Hukuka Yansıması ve Ulusal Mahkemelerin Örnek Kararları	315
1. Hindistan Yüksek Mahkemesi ve PUCL Davası.....	316
2. Güney Afrika Anayasa Mahkemesi ve Örnek Davalar	319
3. Almanya Federal Mahkemesi ve Mülteci Davası.....	324
4. İsviçre Federal Mahkemesi ve Mülteci Davası	325
5. Brezilya ve Orla Lagunar Davası.....	326
6. Arjantin Yüksek Mahkemesi Kararları	327
7. Kolombiya Anayasa Mahkemesi Kararları.....	329
8. Guatemala ve Çocukların Gıda Hakkının Korunması Davası	332
9. Uganda Yüksek Mahkemesi- Baleke ve Diğerleri Davası.....	332

III. Gıda Hakkı İhlalleri Karşısında Başvurulabilecek Uluslararası Hukuk Mekanizmaları.....	333
A. BM Antlaşma Organları	334
1. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi	334
2. İnsan Hakları Komitesi.....	337
3. CEDAW Komitesi.....	338
4. Diğer Antlaşma Organları.....	338
B. Uluslararası Adalet Divanı.....	339
C. Uluslararası Ceza Mahkemesi.....	341
D. BM Gıda Hakkı Özel Raportörünü Bilgilendirme.....	345
E. BM İnsan Hakları Konseyi Bünyesinde Evrensel Periyodik Gözden Geçirme Usulü	347

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GIDA HAKKININ ETKİN BİR BİÇİMDE SAĞLANMASI İÇİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I. Uluslararası Hukuk Kapsamında Çözüm Önerileri	353
A. Gıda Hakkı Üzerine Yeni Bir Uluslararası Antlaşmanın Gerekliliği	354
B. Dünya Gıda Bankası'nın Kurulması.....	361
C. Çok Uluslu Şirketlerin ve Uluslararası Finans Kuruluşlarının Gıda Hakkına İlişkin Sorumluluklarının Güçlendirilmesi	365
II. Ulusal Hukuk Kapsamında Çözüm Önerileri.....	373
A. İnsan Haklarına Bütüncül Yaklaşım.....	374
B. Gıda Hakkının Yasal Düzenlemelerle Güçlendirilmesi.....	376
1. Gıda Hakkının Ulusal Anayasalarda Tanınması.....	379
a. Açık Tanıma.....	380
b. Zımni Tanıma	382
c. Devlet Politikalarına Yol Gösteren İlke Olarak Tanıma.....	382

2. Gıda Hakkına İlişkin Çerçeve Yasa Hazırlanması	383
3. Gıda Hakkının Sektörel Yasalarda Korunması	386
C. Kadına Karşı Ayrımcılıkla Mücadelenin Güçlendirilmesi.....	387
D. Gıda Hakkına Demokratik ve Adalet Temelli Bir Yaklaşımın Benimsenmesi.....	396
1. Demokratik Kurumların ve Hesap Verilebilirliğin Güçlendirilmesi	399
2. Adalete Erişimin Güçlendirilmesi.....	404
a. Taraf Ehliyetinin Genişletilmesi	405
b. Hukuki Formalitelerin Azaltılması.....	409
c. Kurumsal ve Yapısal Engellerin Kaldırılması	410
3. Hak Sahiplerinin Güçlendirilmesi	410
4. Gıda Egemenliğinin Desteklenmesi	412
5. Sivil Toplum Kuruluşlarının Desteklenmesi.....	413
E. Gıda Hakkının Eğitim Müfredatına Dahil Edilmesi.....	416
SONUÇ	419
KAYNAKÇA	427